

Valtiovarainministeriö

Viite Lausuntopyyntö 20.6.2024 VN/25102/2023

Asia **HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION ALUEHALLINTOUUDISTUSTA
KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI**

Valtiovarainministeriö on pyytänyt 20.6.2024 lausuntoa (VN/25102/2024) luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle valtion aluehallintoa koskevasi lainsäädännöksi.

Uudistuksen taustalla ovat Orpon hallitusohjelmaan sisältyvät kirjaukset aluehallinnon uudistamisesta.

Ammattiliitto Pro on tutustunut hallituksen esitysluonnokseen ja toteaa siitä lausuntonaan seuraavaa:

Lausunnon asiasisällön esittämisessä pyritään noudattamaan lausuntopyynnön vastausohjeen ryhmittelyä neljään osuuteen A-D.

A Tehtävien uudelleen organisointi

1. kohta Lupa- ja valvontavirasto

Muutos- ja korjausehdotuksia Lupa- ja valvontavirastoa koskevaan lakiehdotukseen ja sen säädöskohtaisiin perusteluihin

2 luku Organisaatio (4 §)

Pro pidä ei tarpeellisena laintasolla kirjausta siitä, että viraston osastoilla ja osastojen ulkopuolisilla toimintayksiköillä voi olla niiden työjärjestyksessä määrättäviä toiminnallisia ja alueellisia yksiköitä. Lakiin riittää kirjaus siitä, että osastojen ja osastojen ulkopuolisten toimintayksiköiden yksiköistä määrätään niiden työjärjestyksessä.

Pro ei kannata esitystä säätää Lupa- ja valvontaviraston päätoimipaikasta esitetyllä tavalla laissa. Emme myöskään pidä toimipaikkojen sijoittelun kytkemistä esitetyllä tavalla sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueisiin perusteltuna.

Pro esittää, että asetuksella säätämisen sijasta organisaatiolaissa säädetään, miten toimipaikoista päätetään. Pro esittää, että lakiin kirjataan toimipaikoista ja muista työntekopaikoista määrättäväksi Lupa- ja valvontaviraston työjärjestyksellä.

Perusteluina toteamme seuraavaa:

Lakiin valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen sijoittamisen perusteista (728/2021) on kirjattu tavoitteet (2 §), jotka ohjaavat valtion palvelujen saatavuutta sekä yksiköiden ja toimintojen sijoittamista koskevien päätöksen tekemistä. Pykälässä on todettu, että päätösten on vahvistettava elinvoimaisuutta, turvallisuutta ja valtion kilpailukykyä työnantajana maan eri osissa (2 §:n 2 mom.). Palvelulain lisäksi on vuonna 2021 valtiovarainministeriön päätöksellä vahvistettu toimeenpantavaksi monipaikkaisuuden edistämistä valtionhallinnossa koskevat linjaukset. Monipaikkaisen työn mahdollistamisella halutaan edistää työn ja yksityiselämän yhteensovittamista ja

valtionhallinnon uudistumista sekä parantaa kilpailukykyä työnantajana. Valtion palvelu- ja toimitilaverkko on uudistumassa vuosikymmenen loppuun mennessä (hankkeen II vaihe käynnissä). Valtion toimitilastrategian linjausten (2021) mukaisesti ollaan siirtymässä yhteiskäyttöisiin toimitiloihin. Koko valtionhallinnolle yhteisten strategioiden ja hankkeiden ohjaava vaikutus jää olemattomaksi, mikäli samanaikaisesti edelleen laaditaan organisaatiolakeja ja asetuksia, jotka eivät tue strategisten tavoitteiden saavuttamista.

Valtionhallinnon virastoilla on toteutettavanaan erittäin raskaat säästövelvoitteet vuosien 2025–2028 aikana. Uusien virastojen keinovalikoimaa, joilla toiminnan sopeuttaminen aleneviin toimintamäärärahakehyksiin on mahdollista toteuttaa, ei tule esitetyllä tavalla kaventaa. Siirtymällä yhteiskäyttöisiin tiloihin ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisella toimipaikkaverkolla on mahdollista säästää toimintamenoissa järkevällä tavalla. Paras asiantuntemus tehdä em. palvelulain asettamien reunaehtojen mukaisia suunnitelmia ja päätöksiä toimipaikkaverkosta on virastoilla itsellään.

Luku 3 Johtaminen (5–8 §)

Lain 5 §:ssä säädetään pääjohtajan tukena toimivasta johtoryhmästä. Pääjohtaja toimii johtoryhmän puheenjohtajana. Johtoryhmän muusta kokoonpanosta ja tarkemmista tehtävistä määrätään viraston työjärjestyksessä.

Valtion yhteistoimintalain hengen ja hyvän henkilöstöpolitiikan periaatteiden mukaisesti kuuluu modernin valtionhallinnon johtamiseen huolehtia henkilöstön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Henkilöstön hallintoedustuksesta on erikseen säädös yritysten ja yhteisöjen yhteistoimintalain (1333/2021) 29 §:ssä. Vaikka vastaavaa säädöstä ei näiltä osin vanhentuneessa valtion yhteistoimintalaissa ole, on valtion virastoissa perinteisesti henkilöstön edustus johtoryhmätyöskentelyssä.

Pro esittää, että pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään henkilöstön edustus johtoryhmässä.

Lain 7 §:ssä on säädös asian yhteisestä valmistelusta ja ratkaisemisesta, jos asia kuuluu kahdelle tai useammalle osastolle tai toimintayksikölle. Pykälän perustelutekstin yleissävy on tekninen. Perusteluteksteistä välittyy hallinnollis-byrokraattinen perusvire yhteisestä valmistelusta vain asioissa, joissa se on ilmeisen välttämätöntä.

Pro esittää, että hallituksen esitystä viimeisteltäessä tarkastellaan pykälän perustelutekstejä niin, että viraston monialaisuuden, moniammatillisuuden ja moniosaamisen hyödyntäminen ylipäänsä asioiden valmistelussa korostuisi ja siihen kannustettaisiin.

Lain 8 §:ssä on säädös Lupa- ja valvontaviraston työjärjestyksestä, josta päättää pääjohtaja.

Pro esittää säädöksen täydentämistä niin, että työjärjestys käsitellään ennen sen vahvistamista viraston johtoryhmässä.

Lain 8 §:n säädöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että työjärjestyksen nojalla annetuilla päätöksillä osastopäällikkö ja toimintayksikön johtaja määräisivät myös henkilöstön sijoittumisesta viraston pysyviin toimipaikkoihin, jonka perusteella määräytyisivät virkamiesten virkapaikat.

Pro esittää lain 8 §:n perustelutekstiä muutettavaksi niin, että työjärjestyksen nojalla annetuilla päätöksillä henkilöstön virkapaikaksi määritellään työjärjestyksessä mainittu virkapaikka tai muu työjärjestyksessä mainittu työntekopaikka.

Luku 4 Ohjaus (9–12 §)

Lain 10 §:ssä säädetään suunnittelun ja ohjauksen yhteensovittamiseksi neljäksi vuodeksi kerrallaan asetettavasta yhteensovittamisryhmästä. Ryhmän asettaa valtiovarainministeriö ja edustettuina ovat toimialaohjaavat ministeriöt. Ryhmän tehtävänä on käsitellä kehys- ja talousarvio-, tulossopimus- ja tilinpäätöskannanottoasiat sekä muut strategiset linjaukset ja laajat kahta tai useampaa osastoa koskevat kehittämishankkeet.

Valtion yhteistoimintalain (1233/2013) 6 luvun säädöksillä on haluttu varmistaa yhteistoiminnan toteutuminen useaa hallinnonalaan koskevissa asioissa. Ottaen huomioon yhteensovittamisryhmälle määritellyt tehtävät ja niiden tosiasiallinen vaikutus henkilöstöön, pitää Pro perusteltuna henkilöstöjärjestöjen edustusta ryhmässä.

Pro esittää pykälää täydennettäväksi niin, että yhteensovittamisryhmässä on henkilöstöä edustavien järjestöjen edustajat. Vastaava edustus on ollut mm. aluehallintovirastojen tulosohtausryhmässä. Pro pitää perusteltuna, että yhteensovittamisryhmässä on myös viraston edustus.

Lain 10 §:n mukaan valtiovarainministeriö voi asettaa myös muita ryhmiä valmistelevaan ja linjaamaan toimialaohjaavien ministeriöiden yhteisiä kantoja ohjaukseen kuuluvissa asioissa. Lain 10 §:ään sisältyy asetuksenantovaltuus.

Pro esittää virastoasetuksen täydentämistä yhteensovittamisryhmässä käsiteltävien asioiden valmistelun osalta. Täydennys on kuvattu asetusta koskevassa kohdassa.

Luku 6 Virkojen täyttäminen ja erityiset kelpoisuusvaatimukset (17–21 §)

Lain 19 §:n mukaan osastopäällikön välittömässä alaisuudessa toimivan yksikön päällikön viran erityisinä kelpoisuusvaatimuksina ovat ylempi korkeakoulututkinto, perehtyneisyys viran tehtäväalaa ja käytännössä osoitettu johtamistaito.

Pro ei pidä perusteltuna yksikön päällikön erityisistä kelpoisuusvaatimuksista säättämistä laissa tai asetuksessa. Nykyisiä virastoja koskevissa asetuksissa kelpoisuusvaatimukset on määritelty osastopäällikötason virkoihin.

Luku 7 Erinäiset säännökset (22–29 §)

Lain 27 § mahdollistaa, että kehittämis- ja hallintokeskus voi virastojen välisellä sopimuksella tuottaa Lupa- ja valvontavirastolle tietojärjestelmäpalveluja ja hoitaa palvelujen digitalisaatiota edistäviä tehtäviä. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskus voi tuottaa asiakirjojen ja tietoaaineistojen käsittely- ja arkistointipalveluja.

Pro pitää kirjausta sopimuksesta em. palveluista välttämättömyytenä, jotta toiminnan jatkuminen häiriöttä voidaan ylipäänsä turvata. Pro kiinnittää huomiota siihen, että pykäläkohtaiset perustelut ovat niukat. Myöskään yleisperusteluista ei saa käsitystä siitä miten laajasta (esim. htv-määrä) tehtävästä on kyse. Ylipäänsä aluehallintouudistuksen kokonaisvaikutuksesta kehittämis- ja hallintokeskukselle on mahdoton saada hallituksen esityksestä kokonaiskuvaa.

Luku 8 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset (30–36 §)

Lain 33 §:ssä on kirjaukset henkilöstöä koskevasta siirtymäsäännöksestä. Siirto tapahtuu noudattaen virkamieslain 5 a – 5 c §:n säännöksiä. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että aluehallintoviraston tehtäviä muihin virastoon siirrettäviä tehtäviä hoitavat virkamiehet siirtyvät tehtävät vastaanottavalle virastolle, mikäli

virkamiehen tehtäviin kuuluu yli puolet siirtyviä tehtäviä. Tehtävien hoitamisen edellyttämät toimintamenomäärärahat siirtyvät joka tapauksessa tehtävät vastaanottavalle virastolle.

Hallituksen esityksen alaluvussa 4.2.1.3 sivulla 103 todetaan määrärahan siirron koskevan muun muassa aluehallintovirastoista siirtyvän henkilöstön palkka- ja matkamenot, osuutta muista yleiskustannuksista sekä hallinto- ja tukipalveluista.

Prolla ei ole täsmällistä tietoa tekevätkö Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ja Ruokavirastolle siirtyviä tehtäviä hoitavat virkamiehet ainoastaan siirtyviä substanssitehtäviä ja muodostavatko siirtyvät tehtävät yli puolet tehtävistä. Hallituksen esityksessä ei ole täsmällistä tietoa siirtyykö ja kuinka paljon hallinto- ja tukitehtävistä henkilöstöä substanssitehtävien mukana.

Pro painottaa, että toimeenpanohankkeen aikana tulee ajoissa selvittää, millaisella prosenttiosuudella siirtyviä tehtäviä tehdään ja huolehtia, että siirtyminen tapahtuu selkeästi päätehtävän perusteella. On tärkeä varmistaa, että kaikkien lain nojalla siirtyvien virkamiesten osalta voidaan noudattaa siirrossa hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

Kommentit Lupa- ja valvontavirastoa koskeviin yleisperusteluihin ja muihin lukuihin hallituksen esityksessä

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Kehittämis- ja hallintokeskus (nykyinen KEHA-keskus) tuottaisi siirtymäkauden ajan palveluja Lupa- ja valvontavirastolle (alaluku 4.1.1.1 sivu 97). Elinvoimakeskuksia sekä kehittämis- ja hallintokeskusta käsittelevässä alaluvussa 4.1.1.2 sivulla 99 todetaan palvelujen hankinnan mahdollistaminen säädöksellä. Alaluvussa 4.2.1.4 sivulla 104 kuvataan Lupa- ja valvontaviraston ja elinvoimakeskusten toimeenpanon aiheuttamia kustannuksia. Tuossa yhteydessä todetaan, että esimerkiksi ympäristötehtävissä KEHA:n lisäksi toimialasidonnaisia järjestelmiä ja palveluja tuottavat Suomen ympäristökeskus ja Metsähallitus. Toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi näiden olemassa olevien ratkaisujen käyttöä on tarkoitus jatkaa uudessa virastossa sen ensimmäisinä toimintavuosina ja järjestelmien uusintaa, sulauttamista ja muuta kehittämistä toteuttaa voimaantulosta alkavan siirtymäajan puitteissa kustannustehokkaasti eri järjestelmien elinkaaret huomioiden. Hallituksen esityksestä ei käy ilmi siirtymäkauden pituus tai mitä viittaus ensimmäisiin vuosiin käytännössä tarkoittaa. Pro pitää näiltä osin kehittämis- ja hallintokeskusta koskevia hallituksen kirjauksia puutteellisina ja epäselvinä.

Pro edellyttää, että lopullisessa hallituksen esityksessä kuvataan Lupa- ja valvontaviraston perustamisen vaikutukset kehittämis- ja hallintokeskukselle täsmällisemmin. Myös siirtymäkauden pituus tulee kertoa tai esittää siitä arvio.

Tämänhetkinen arvio Lupa- ja valvontaviraston toimeenpanohankkeen kokonaiskustannuksista vuosina 2024-2026 on yhteensä 8,64 miljoonaa euroa (sivu 104). Samalla sivulla on useampi viittaus ICT-kustannuksiin, joiden kohdalta arvio euroina puuttuu (merkintä x miljoonaa euroa). Ilmeisesti em. 8,64 miljoonaa euroa on toimeenpanon välttämättömiä kustannuksia, ja uudistuksen lopullisen hintalapun suuruudesta ei ole vielä tietoa.

Pro pitää välttämättömänä, että uuden viraston perustamisen ICT-kustannuksista kyetään lopullisessa hallituksen esityksessä antamaan eduskuntakäsittelyä varten arvio.

Alaluvussa 4.2.5.1 (sivut 109-110) kuvataan tehtävien kokoamisen myönteisiä vaikutuksia. Tekstistä syntyy mielikuva, että organisaatiomuutos saisi lähes

automaattisesti aikaan positiivisen kehityksen. Erityisesti ympäristötehtävien kokoamiseen pääosin yhteen virastoon sisältyy valtavasti odotuksia. Viraston sisäisen organisoitumisen sektorikohtaisiksi toimialoiksi katsotaan edistävän toimialaministeriön ohjausta.

Pro muistuttaa, että koko organisaation resurssien tehokas käyttö, osaamisen hyödyntäminen ja uuden rakenteen kokonaisuhyötyjen realisoituminen vaatii lähivuosina virastossa paljon kehittämistyötä. Tuohon työhön tarttumiseen henkilöstö tarvitsee muutostukea, johon on julkisen talouden tiukoista reunaehdoista huolimatta kyettävä panostamaan myös taloudellisesti.

Työsuojelutehtävien organisoitua on käsitelty alaluvussa 4.2.5.1. sivuilla 113–114.

Pro muistuttaa, ettei säädösten tai viraston toiminnassa saa muodostua tilanteita, joissa työsuojelun toimialan riippumattomuus millään tavalla vaarantuu ja työntekijöillä ei ole toimivaltaista valvovaa työsuojeluviranomaista. Tämä olisi ristiriidassa ILO:n sopimuksen kanssa.

Henkilöstövaikutukset on arvioitu alaluvussa 4.2.5.9. sivuilla 136–142. Lupa- ja valvontavirastoa koskevassa osuudessa sivuilla 139–140 henkilöstövaikutukset ja uudistuksessa noudatettava henkilöstöpolitiikka on kuvattu pääosin riittävällä tarkkuudella.

Tekstistä puuttuvat arviot siirtyvän henkilöstön määrästä. Pro edellyttää, että näiltä osin hallituksen esitystä täydennetään. Itsestään selvää on, että tässä vaiheessa kyse on arviosta tietyllä hetkellä.

Pro esittää, että tekstiin lisätään uuden viraston palkkausjärjestelmän valmistelun käynnistyminen valtion virka- ja työehtosopimuksen (2023–2025) 9 §:n mukaisesti niin, että työn pohjalta voidaan käydä tarkentavat virkaehtosopimusneuvottelut.

Muutos- ja korjausehdotukset valtioneuvoston asetukseen Lupa- ja valvontavirastosta

Pro esittää, että Lupa- ja valvontavirastoa koskevaa asetusta täydennetään lisäämällä siihen uusi pykälä, jossa täsmennetään lain 10 §:ssä tarkoitettua ohjauksen yhteensovittamisryhmässä käsiteltävien asioiden valmistelua valtiovarainministeriön asettamissa valmisteluryhmissä. Pro esittää, että valmisteluryhmissä ovat toimialaohjaavien ministeriöiden, viraston ja henkilöstöä edustavien järjestöjen edustajat.

Sisällöltään vastaava pykälä on elinvoimakeskuksia koskevan asetuksen 15 §:ssä.

2. kohta Elinvoimakeskukset sekä kehittämis- ja hallintokeskus

Muutos- ja korjausehdotuksia elinvoimakeskuksia sekä kehittämis- ja hallintokeskusta koskevaan lakiehdotukseen ja sen säädöskohtaisiin perusteluihin

Luku 1 Elinvoimakeskuksia koskevat yleiset säännökset (1–5 §)

Lain 3 §:n mukaan elinvoimakeskusten lukumäärästä, toimialueista, nimistä, osastorakenteesta sekä päätoimipaikoista ja toimipaikoista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Sivutoimipaikoista ja osastoista määrätään tarkemmin elinvoimakeskusten työjärjestyksissä.

Pro ei kannata esitystä säätää elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista asetuksella.

Pro esittää, että asetuksella säätämisen sijasta organisaatiolaissa säädetään, miten toimipaikoista päätetään. Pro esittää, että lakiin kirjataan toimipaikoista ja muista työntekopaikoista määrättäväksi elinvoimakeskuksen työjärjestyksellä.

Pron kantaa perustellaan laajemmin asetusta koskevassa kohdassa.

Lain 3 §:ssä säädetään osastorakenteen muodostamiselle yleiset periaatteet.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että keskuksen voitaisiin perustaa kahdesta neljään osastoa, keskuksen koosta ja keskusten välisestä tehtävänjaosta riippuen.

Pro kanta on, että laissa määritellyt periaatteet riittävät ohjaamaan elinvoimakeskuksia osastojen muodostamisessa. Pro esittää, että lakiin kirjataan osastoista ja muista yksiköistä päätettävän viraston työjärjestyksellä.

Pron kantaa perustellaan laajemmin asetusta koskevassa kohdassa.

Lain 4 §:ssä säädetään elinvoimakeskusten toimivallasta sekä toimialueista ja niiden laajentamisesta.

Osassa tehtäviä on käytettävissä niin niukasti asiantuntijaresurssia, että keskittäminen on ainoa tapa hoitaa tehtävät laadukkaasti sekä elinvoimakeskusten toiminnan ja talouden kannalta järkevällä tavalla. Vaikka pääperiaate on, että elinvoimakeskus hoitaa toimialueellaan kaikkia virastolle kuuluvia tehtäviä, pitää Pro välttämättömänä tiettyjen tehtävien keskittämistä.

Pro palaa toimivallan ja toimialueiden laajentamiseen asetusta koskevassa kohdassa.

Luku 2 Elinvoimakeskusten ohjaus ja johtaminen (6–12 §)

Lain 8 §:ssä säädetään elinvoimakeskusten ohjauksen yhteensovittamisesta. Työ- ja elinkeinoministeriö asettaisi yhteensovittamisryhmän neljäksi vuodeksi kerrallaan Ryhmässä edustettuina ovat toimialaohjaavat ministeriöt ja keskusvirastot. Ryhmän tehtävänä on käsitellä elinvoimakeskusten ja soveltuvin osin kehittämis- ja hallintokeskuksen kehys- ja talousarvio sekä tulossopimus- ja tilinpäätöskannanottoasiat sekä strategia-asiakirja, muut strategiset linjaukset ja laajat kahta tai useampaa keskusta koskevat kehittämishankkeet.

Valtion yhteistoimintalain (1233/2013) 6 luvun säädöksillä on haluttu varmistaa yhteistoiminnan toteutuminen useaa hallinnonala koskevissa asioissa. Ottaen huomioon yhteensovittamisryhmälle määritellyt tehtävät ja niiden tosiasiallinen vaikutus henkilöstöön, pitää Pro perusteltuna henkilöstöjärjestöjen edustusta ryhmässä.

Pro esittää pykälää täydennettäväksi niin, että yhteensovittamisryhmässä on henkilöstöä edustavien järjestöjen edustajat. Vastaava edustus on ollut mm. ELY-keskusten tulosohjausryhmässä. Pro pitää perusteltuna, että yhteensovittamisryhmässä on myös virastojen edustus.

Lain 9 §:ssä säädetään neuvon antavasta johtoryhmästä. Ylijohtaja toimii johtoryhmän puheenjohtajana. Johtoryhmän muusta kokoonpanosta määrätään viraston työjärjestyksellä. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että johtoryhmän

kokoonpano määriteltäisiin keskuksen työjärjestyksessä riittävän edustavaksi. Johtoryhmän jäsenenä tulisi ylijohtajan lisäksi olla ainakin osastopäälliköt.

Valtion yhteistoimintalain hengen ja hyvän henkilöstöpolitiikan periaatteiden mukaisesti kuuluu modernin valtionhallinnon johtamiseen huolehtia henkilöstön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Henkilöstön hallintoedustuksesta on erikseen säädös yritysten ja yhteisöjen yhteistoimintalain (1333/2021) 29 §:ssä. Vaikka vastaavaa säädöstä ei näiltä osin vanhentuneessa valtion yhteistoimintalaissa ole, on valtion virastoissa perinteisesti henkilöstön edustus johtoryhmätyöskentelyssä.

Pro esittää, että pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään henkilöstön edustus johtoryhmässä.

Lisäksi Pro esittää, että 9 §:stä poistetaan sanat neuvoa antava.

Lain 11 §:ssä on säädös elinvoimakeskusten työjärjestyksestä, josta päättää ylijohtaja.

Pro esittää säädöstä täydennettäväksi niin, että työjärjestys käsitellään ennen sen vahvistamista viraston johtoryhmässä.

Elinvoimakeskuksia koskevilla säädöksillä ei ole mainintaa henkilöstön virkapaikoista päättämisestä.

Pro esittää lain 11 §:n perustelutekstiä täydennettäväksi niin, että työjärjestyksen nojalla annetuilla päätöksillä henkilöstön virkapaikaksi määritellään työjärjestyksessä mainittu virkapaikka tai muu työjärjestyksessä mainittu työntekopaikka.

Luku 3 Kehittämisen- ja hallintokeskusta koskevat säännökset (13–19§)

Lain 14 §:ssä säädetään, että viraston toimipaikasta säädetään asetuksella.

Pro ei kannata esitystä säätää toimipaikasta asetuksella.

Pro esittää, että asetuksella säätämisen sijasta organisaatiolaissa säädetään, miten toimipaikasta päätetään. Pro esittää, että lakiin kirjataan toimipaikasta ja muista työntekopaikoista määrättäväksi kehittämis- ja hallintokeskuksen työjärjestyksellä.

Lain 14 §:n mukaan hallinto- ja kehittämiskeskuksessa on vastuualueita, joista päätetään työjärjestyksellä.

Pro esittää pohdittavaksi viittaako sana vastuualue liiaksi nyt lakkautettaviin aluehallinnon virastoihin. Olisiko myös kehittämis- ja hallintokeskuksen sisäisessä organisaatiossa loogisempaa käyttää samoja käsitteitä kuin uudistuvassa lainsäädännössä muutoinkin?

Lain 16 §:ssä on säädös johtajan tukena toimivasta johtoryhmästä.

Valtion yhteistoimintalain hengen ja hyvän henkilöstöpolitiikan periaatteiden mukaisesti kuuluu modernin valtionhallinnon johtamiseen huolehtia henkilöstön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista. Henkilöstön hallintoedustuksesta on erikseen säädös yritysten ja yhteisöjen yhteistoimintalain (1333/2021) 29 §:ssä. Vaikka vastaavaa säädöstä ei näiltä osin vanhentuneessa valtion yhteistoimintalaissa ole, on valtion virastoissa perinteisesti henkilöstön edustus johtoryhmätyöskentelyssä.

Pro esittää, että pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin lisätään henkilöstön edustus johtoryhmässä.

Lain 18 §:ssä on säädös viraston työjärjestyksestä, josta päättää kehittämis- ja hallintokeskuksen johtaja.

Pro esittää säädöstä täydennettäväksi niin, että työjärjestys käsitellään ennen sen vahvistamista viraston johtoryhmässä.

Elinvoimakeskuksia ja kehittämis- ja hallintokeskusta koskevan asetuksen 17 §:ssä todetaan, että henkilöstön virkapaikkoja ovat kaikki elinvoimakeskukset. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskuksen virkapaikkoja voi olla muissa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan virastojen toimipaikoissa.

Pro esittää lain 18 §:n perustelutekstiä täydennettäväksi niin, että työjärjestyksen nojalla annetuilla päätöksillä henkilöstön virkapaikaksi määritellään työjärjestyksessä mainittu virkapaikka tai muu työjärjestyksessä mainittu työntekopaikka.

Luku 5 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset (27–30 §)

Lain 28 §:ssä on kirjaukset henkilöstöä koskevasta siirtymäsäännöksestä. Siirto tapahtuu noudattaen virkamieslain 5 a – 5 c §:n säännöksiä.

Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ELY-keskuksista muuhun virastoon siirrettäviä tehtäviä hoitavat virkamiehet siirtyvät tehtävät vastaanottavalle virastolle, mikäli virkamiehen tehtäviin kuuluu yli puolet siirtyviä tehtäviä. Tehtävien hoitamisen edellyttämät toimintamenomäärärahat siirtyvät joka tapauksessa tehtävät vastaanottavalle virastolle. Perusteluissa todetaan, että samoja säännöksiä sovellettaisiin myös KEHA-henkilöstöön.

Hallituksen esityksen alaluvussa 4.2.1.3 sivulla 103 todetaan, että ELY-keskusten toimintamenomomentin määrärahat siirtyvät elinvoimakeskusten uudelle toimintamenomomentille pois luettuna Lupa- ja valvontavirastoon siirrettäviä ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueen tehtäviä sekä Liikenne- ja viestintävirastoon siirrettäviä tehtäviä vastaavat määrärahat. Tekstissä ei ole erikseen mainittu siirtykö osuus muista yleiskustannuksista sekä hallinto- ja tukipalveluista.

Prolla ei ole täsmällistä tietoa tekevätkö kaikki Lupa- ja valvontavirastoon ja Liikenneviestintävirastoon siirtyvät virkamiehet ainoastaan siirtyviä substanssitehtäviä ja muodostavatko siirtyvät tehtävät yli puolet yksittäisten virkamiesten tehtävistä. Hallituksen esityksessä ei ole täsmällistä tietoa siirtykö ja kuinka paljon hallinto- ja tukitehtävistä henkilöstöä substanssitehtävien mukana.

Pro painottaa, että toimeenpanohankkeen aikana tulee ajoissa selvittää, millaisella prosenttiosuudella siirtyviä tehtäviä tehdään ja huolehtia, että siirtyminen tapahtuu selkeästi päätehtävän perusteella. KEHA-keskuksen osalta tarvitaan lisää selkeyttä siihen, missä suhteessa ja tarkemmin mitä hallinto- ja tukipalveluiden tehtäviä on siirtymässä muihin virastoihin. On tärkeä varmistaa, että kaikkien lain nojalla siirtyvien virkamiesten osalta voidaan noudattaa siirrossa hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

Elinvoimakeskuksia ja kehittämis- ja hallintokeskusta koskevat yleisperustelut ja muut luvut hallituksen esityksessä

Luku 3 Tavoitteet

Hallitusohjelman linjauksia käsittelevässä alaluvussa 3.1 sivulla 92 todetaan lähtökohta koota ympäristöhallinnon lupa-, valvonta- ja ohjaustehtävät yhteen organisaatioon. Valmistelun aikana on täsmennetty tehtävät, jotka uudessa rakenteessa kuuluvat Lupa- ja valvontaviraston hoidettavaksi ja mitkä alueiden elinvoiman edistämiseen kytkeytyvät tehtävät hoitavat elinvoimakeskukset. Virastolaeissa ja -

asetuksissa tehtäviä on määritelty. Paperilla työnjako näyttää usein selkeältä, mutta käytännön työssä jouduttaneen rajapintaa tarkastelemaan.

Pro korostaa, että toimeenpanossa on erityistä huomiota kiinnitettävä ympäristötehtävien sujuvaan siirtoon siten, että tehtäväjaon mukaisten tehtävien hoito ei kummassakaan virastossa heikkene, vaan palvelukyky säilyy ja uudistuksen tavoitteiden mukaisesti pikemminkin paranee. Samalla on erityisesti huolehdittava siitä, että jakautuvien tehtävien vaatimat resurssit ovat oikeudenmukaisessa suhteessa tulevien virastojen ympäristötehtävien kokonaisuuksiin.

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Alaluvussa 4.2.1.5 sivulla 103 on arvioitu elinvoimakeskusten toimeenpanon kokonaiskustannuksiksi vuosien 2024-2026 aikana on 4,8 miljoonaa euroa, josta suurin osa muodostuu tietojärjestelmäkustannuksista (2,2 miljoonaa euroa). Myös elinvoimakeskusten osalta muutos on mittava perustettaessa 15 ELY-keskusten tilalle kymmenen elinvoimakeskusta. Muutosten vaikutusta myöskään kehittämis- ja hallintokeskukselle ei pidä vähätellä.

Pro korostaa, että henkilöstön muutostukeen on julkisen talouden tiukoista reunaehdoista huolimatta kyettävä panostamaan myös taloudellisesti.

Lupa- ja valvontavirastoa koskevassa osuudessa olemme käsitelleet laajemmin kehittämis- ja hallintokeskuksen tilannetta. Pro edellyttää, että lopullisessa hallituksen esityksessä kuvataan Lupa- ja valvontaviraston perustamisen vaikutukset kehittämis- ja hallintokeskukselle täsmällisemmin. Myös siirtymäkauden pituus tulee kertoa tai esittää siitä arvio.

Henkilöstövaikutukset on arvioitu alaluvussa 4.2.5.9. sivuilla 136-142. Elinvoimakeskuksia koskevassa osuudessa sivuilla 140-141 henkilöstövaikutukset ja uudistuksessa noudatettava henkilöstöpolitiikka on kuvattu pääosin riittävällä tarkkuudella.

Pro esittää, että tekstissä selkeästi kerrotaan henkilöstön olevan kunkin viraston yhteistä.

Tekstistä puuttuvat arviot siirtyvän henkilöstön määrästä. Pro edellyttää, että näiltä osin hallituksen esitystä täydennetään. Itsestään selvää on, että tässä vaiheessa kyse on arviosta tietyllä hetkellä.

Muutos- ja korjausehdotukset valtioneuvoston asetukseen elinvoimakeskuksista sekä kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Pro ei kannata esitystä säätää elinvoimakeskusten päätoimipaikoista ja toimipaikoista asetuksella (1 §).

Pro ei kannata esitystä säätää kehittämis- ja hallintokeskuksen toimipaikasta asetuksella (17 §). Lisäksi pykälässä säädettäisiin, että henkilöstön virkapaikkoja ovat kaikki elinvoimakeskukset. Lisäksi kehittämis- ja hallintokeskuksen virkapaikkoja voisi olla muissa työ- ja elinkeinoministeriön virastojen toimipaikoissa.

Pro esittää, että asetuksella säätämisen sijasta organisaatiolaissa säädetään sekä elinvoimakeskusten että kehittämis- ja hallintokeskuksen osalta, miten toimipaikoista päätetään. Pro esittää, että lakiin kirjataan toimipaikoista ja muista työntekepaikoista määrättäväksi elinvoimakeskusten sekä kehittämis- ja hallintokeskuksen työjärjestyksillä.

Perustelut esitykselle on A osan 1 kohdassa, jossa käsitellään Lupa- ja valvontaviraston toimipaikoista säätämistä.

Asetuksen 2 §:ssä on määritelty, että elinvoimakeskuksissa on niiden tehtävistä ja koosta riippuen vähintään kolme osastoa, joista ensimmäinen hoitaa elinkeinojen ja osaamisen, toinen liikenteen ja kolmas maaseutupalvelujen tehtäviä sekä ympäristötehtäviä.

Elinvoimakeskusten osastoista lain ko. pykälien perustelutekstit ja toimintaa kuvaavat tavoitteet yleisperusteluissa vaikuttavat ristiriitaisilta suhteessa asetuksen sisältöön.

Pro ei kannata osastoista säätämistä asetuksella ja esittää perusteluinaan mm. seuraavaa:

Elinvoimakeskuksista muodostuu henkilötyövuosina mitattuna suhteellisen pieniä valtion virastoja. Lisäksi ne ovat toimialueiltaan ja tehtäviltään erilaisia, koska tehtävien keskittämistä on välttämätöntä tehdä. Ympäristötehtävien ja julkisen henkilöliikenteen tehtävien siirto vaikuttaa voimakkaasti henkilötyövuosien määrään. Viidestätoista ELY-keskuksesta elinvoimakeskuksille siirtyvien tehtävien kokoaminen kymmeneen virastoon ei muuta tilannetta ratkaisevalla tavalla. Hallituksen esityksen yleisperusteluissa on viittauksia huoleen asiantuntevan henkilöstön riittävydestä jokaiselle alueelle. Lähivuosina on täysin epärealistista ajatella henkilöresurssien lisääntyvän. Säästövelvoitteista ei selvitä tehtävien hoidon vaarantumatta, ellei organisaatio kykene toimimaan joustavasti ja ketterästi. Asetustasolla säädetty osastojako rajoittaa viraston mahdollisuuksia reagoida kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla. Lisäksi asetuksessa kuvattu osastojako viestii selkeästi, että elinvoimakeskusten sisälle muodostuu vahvat sektoriputket. Osastojakoa ei voi pitää resurssien tehokkaan käytön kannalta tarkoituksenmukaisena.

Asetuksen pykälissä 3-12 on määritelty elinvoimakeskusten toimialueet eräissä tehtävissä. Käytännössä ko. pykälissä määritellään keskitettävästi hoidettavat tehtävät.

Hallituksen esityksen elinvoimakeskuksia koskeissa tavoitteissa (alaluku 3.3. sivulla 93) painotetaan tehtävien ja toimialueiden selkeyttä. Pro ei tee asetuksen sisältöön konkreettista muutosesitystä, vaan toteaa, ettei pykälissä 3-12 kuvattu jako toimialueisiin vaikuta kaikin osin onnistuneelta ja johdonmukaiselta. Tämä näkyy esimerkiksi kalataloustehtävien, vesitaloustehtävien ja vesien hoidon edistämisen toisistaan poikkeavassa toimialuejaossa. Kyseissä tehtävissä asiantuntijaresurssit ovat erityisen niukat ja toimialuejaolla voidaan jossain määrin helpottaa tehtävien hoidon järjestämistä.

Pro esittää, että keskitettävästi hoidettavien tehtävien toimialueita asetusta viimeisteltäessä vielä tarkasteltaisiin.

3. kohta Ahvenanmaan valtionvirasto

Prolla ei ole kohtaan 3 kommentoitavaa tai muutos- ja korjausehdotuksia.

B Hallituksen esitysluonnosta koskevat muut mahdolliset huomiot

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Alaluvussa 4.2.1.2 sivulla 101 arvioidaan Ruokavirastolle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ja Liikenne- ja viestintävirastolle aiheutuvan jossain määrin muutuskustannuksia.

Pro edellyttää, että lopullisessa hallituksen esityksessä muutuskustannuksista esitetään arvio.

Alaluvussa 4.2.1.5 sivuilla 105–106 käsitellään valtion tuottavuusohjelman aiheuttamaa sopeutustarvetta. Pro korostaa, että tilanne on haastava ja yhtälö vaikea. Samanaikaisesti rakennetaan uutta organisaatiota, työyhteisöjä ja työkuluttuuria, varmistetaan asiakkaille häiriötön palvelu ja sopeutetaan toimintaa. Hallituksen esityksessä tunnustetaan, että uudistuksen toteuttaminen pikemminkin nostaa kustannusten tasoa lyhyellä muutaman vuoden aikavälillä. Mahdolliset hyödyt todentuvat pidemmällä aikavälillä. Uudistuksen kokonaiskustannuksista ei saa hallituksen esityksestä selvyttä. Tilanne on virastoille ja niiden henkilöstölle ja viime kädessä asiakkaille kohtuuton.

Pro edellyttää, että kehitystä seurataan huolella. Ministeriöillä, hallituksella ja eduskunnalla on oltava valmius tarkastella tilannetta vuosien 2026–2028 aikana ja välttää talouden kriisiytyminen ennen kuin virastoille on edes annettu mahdollisuus osoittaa uudistuksen mahdolliset hyödyt. Lisäksi hallituksen esityksen tuottavuusohjelmaa koskeva osuus on päivitettävä niin, että siihen sisältyy myös virastoille kehysriihen 2024 päätöksien perusteella kohdennetut lisäleikkaukset.

Henkilöstövaikutukset on arvioitu alaluvussa 4.2.5.9. Teksti sivuilla 136–139 antaa pääosin riittävän kokonaiskuvan uudistuksen henkilöstövaikutuksista. Lupa - ja valvontaviraston osuutta olemme kommentoineet erikseen kohdassa A 1 sekä elinvoimakeskusten ja kehittämis- ja hallintokeskuksen kohdassa A 2.

Pro esittää sivuilla 136–139 olevaan tekstiosuuteen seuraavat huomiot asioista, joihin toimeenpanon valmistelussa on tarpeen kiinnittää erityistä huomiota.

Sivulla 136 kuvataan siirtosuunnan pääperiaatteet.

Pro muistuttaa, että erityisesti tilanteissa, joissa virkamiehen tehtäväkuva on moninainen, on eri uudistusten yhteydessä syntynyt ongelmatilanteita, koska yli 50 %:n periaatteen perusteella siirtosuuntaa ei pystytä määrittelemään. Erityisesti tämä saattaa tulla esille talous-, henkilöstö- ja muiden sisäisen hallinnon resursseja uudistuksessa osallisena olevien virastojen kesken jaettaessa. Pro pitää tärkeänä, että toimeenpanohankkeessa asiaan paneudutaan ajoissa niin, että kaikkien siirtyvien osalta voidaan noudattaa hyvää henkilöstöpolitiikkaa.

Sivulla 137 on tuotu esille valtionhallinnon monipaikkaisuuden edistämistä koskevat linjaukset.

Pro edellyttää, että linjausten olemassaoloa ei pelkästään todeta, vaan monipaikkaisuuden edistämisen todetaan olevan yksi uusien virastojen toimintaa ohjaava periaate, jolla on myönteinen vaikutus sekä virastojen tehtävien tuloksekkaalle hoitamiselle että työnantajan pito- ja vetovoimalle.

Sivulla 138 oleva taulukko on lopulliseen hallituksen esitykseen täydennettävä myös substanssin suhteessa siirtyvien henkilötöyvuosien osalta.

Hallituksen esityksessä on alaluvussa 4.2.6.2 sivulla 145 tuotu esille uudistuksen vaikutukset palkkatasa-arvoon ja muistutettu uusien työnantajien velvollisuudesta ryhtyä toimenpiteisiin perusteettomien palkkaerojen poistamiseksi kohtuullisessa ajassa.

Pro kiittää valmistelua palkkatasa-arvoon liittyvien velvoitteiden huomioimisesta.

Muut huomiot

Hallituksen esitystä on laadittu kiireessä ja kirjoittajia on mitä ilmeisemmin useita. Tämä näkyy mm. käytetyssä käsitteistössä. Sekä perusteluteisteissä että säädöksissä käytetään virastojen toiminnallista ja/tai alueellista sijoittumista kuvaavista yksiköistä lukuisia eri käsitteitä: päätoimipaikka, toimipaikka, sivutoimipaikka, työntekopaikka ja työskentelypiste. Myös niiden muodostamasta verkosta käytetään useita eri ilmaisuja. Osin arvailujen varaan jää mikä näiden eri käsitteiden merkitys/status on esim. virkamiehen virkapaikan määrittelyssä. (vrt. Valtion matkustusäännön määritelmä: Virka- tai työpaikalla tarkoitetaan asianomaisen kiinteää toimipaikkaa, jossa hän työskentelee tai mikäli hänellä työn luonteen vuoksi ei ole kiinteää toimipaikkaa, sitä vastaavaa paikkaa. Jokaisella virkamiehellä ja työntekijällä on säännön mukaan virkapaikka tai työpaikka, rakennus, jossa tai josta käsin hän hoitaa tehtävänsä.) Epäselvyyden mahdollisuutta lisää jossain määrin siirtyminen esim. virastojen yhteiskäyttöisiin tiloihin. Pro pitää välttämättömänä, että käytetyt käsitteet ja niiden sisältö ei jätä tulkinnanvaraa ja ne esitetään säädöksissä mahdollisimman yhdenmukaisesti.

Hallituksen esityksessä on horjuvuutta myös esim. nykyisten ja siirtyvien henkilötyövuosien esittämisessä. On ymmärrettävää, että siirtyvien henkilötyövuosien määrää on mahdoton tarkasti ilmoittaa, koska tilanne elää jatkuvasti. Jotta henkilöstövaikutuksista saa kokonaiskuvan on suuntaa antava arvio kyettävä esittämään. Pro esittää, että mahdollisuuksien mukaan lopullisessa hallituksen esityksessä nykyisten organisaatioiden henkilötyövuodet ilmoitetaan tuoreimman saatavissa olevan tiedon mukaisesti ja kaikista siirtyvistä henkilötyövuosista (ml. KEHA-keskus) esitetään arvio.

Pro ymmärtää säädösvalmistelijoiden kovan työpaineen ja muistuttaa, että laadukkaalle säädösvalmistelulle on varattava riittävät resurssit ja aika.

C Hallituksen esitysluonnoksen sisältämät muut lakiehdotukset, joilla toteutetaan uudistuksen edellyttämät tehtäväsiirrot Lupa- ja valvontavirastolle, elinvoimakeskuksille, kehittämis- ja hallintokeskukselle sekä muille virastoille

Prolla ei ole osuuteen kommentoitavaa tai muutos- ja korjausehdotuksia.

D Tiivistelmä lausunnon päähuomioista

Pro kannattaa keskeistä esitystä Lupa- ja valvontaviraston sekä elinvoimakeskusten perustamisesta. Pro pitää monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden vahvistamista edelleen oikeana kehittämissuuntana valtionhallinnossa. Yksikään toimiala ei kykene yksin ratkaisemaan yhteiskunnallisia ongelmia tai samaan haluttua muutosta aikaan.

Edellä osan A kohdissa 1 ja 2 olemme esittäneet säädösluonnoksiin muutos- ja korjausehdotuksia, joiden huomioimista lopullisessa hallituksen esityksessä pidämme tärkeänä. Osassa B olemme esittäneet havaintoja ja täydennyksiä, joiden toivomme tulevan otetuksi huomioon hallituksen esitystä viimeisteltäessä.

Pro kannattaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, Liikenne- ja viestintävirastolle sekä Ruokavirastolle ehdotettuja tehtäväsiirtoja. Siirrettäväksi esitetyt tehtävät soveltuvat em. keskusvirastoissa hoidettavaksi. Siirtyvän henkilöstön näkökulmasta tärkeintä on

monipaikkaisen työnteon mahdollistaminen niin, että työskentely voi jatkua nykyisellä työntekopaikkakunnalla.

Pro nostaa keskeisistä esityksistä seuraavat huomiot:

Hallituksen esityksen nykytilan kuvauksessa ja arvioinnissa sekä aluehallintouudistuksen tavoitteissa mainitaan useita kertoja rakenteen kehittämisen pääperiaatteena yhtäältä monialaisuus ja toisaalta pyrkimys lupa- ja valvontakäytäntöjen yhdenmukaisuuden vahvistamiseen sekä vahvempien toiminnallisten kokonaisuuksien synnyttämiseen. Koska valmistelussa joudutaan yhteensovittamaan monenlaisia intressejä, näyttää lopputulos tälläkin kertaa suhteessa tavoitteisiin osin ristiriitaiselta. Tämä näkyy sekä Lupa- ja valvontaviraston että elinvoimakeskusten ohjausjärjestelmässä, jossa ministeriöiden toimialaohjauksen asema on vahva. Laintasolle on yksityiskohtaisesti kirjattu mm. ministeriöiden välisten erimielisyyksien ratkaisu. Ohjauksen yhteensovittamiseen ei sisälly uusia elementtejä, jotka varsinaisesti viraston käytännön tehtävien hoidossa tukisivat monialaisuuden ja poikkihallinnollisuuden vahvistumista. Erityisesti Lupa- ja valvontaviraston, mutta myös elinvoimakeskusten sisäisessä organisaatorakenteessa on nähtävissä hyvin perinteiseen tapaan selkeät ministeriö-/hallinnonalarajat. Ilman lopulliseen hallituksen esitykseen tehtäviä muutoksia virastoille jää hyvin vähän liikkumavaraa sisäisen organisaation ja tehtävien hoidon järjestämisessä tilanteessa, jossa joustavuutta ja ketteryyttä kipeästi tarvittaisiin toimintamenoihin kohdistuessa ennen näkemättömän suuret leikkaukset. Monialaisuuden ja moniammatillisuuden hyödyntämiseen eivät säädöstason kirjaukset erityisesti kannusta. Tämä on sääli, koska säästöpainotukset tulevat joka tapauksessa vaatimaan yhteistyöltä paljon.

Prolla ei ole organisaatiolakien henkilöstöä koskeviin siirtymäsäännöksiin huomautettavaa. Siirtyminen tapahtuu virkamieslaissa säädettyjen ja valtiohallinnossa vakiintuneiden menettelytapojen mukaisesti.

Henkilöstövaikutukset ja uudistuksessa noudatettava henkilöstöpolitiikka on alaluvussa 4.2.5.9 sivuilla 136-142 kuvattu pääosin riittävällä tarkkuudella. Täydennykset ja huomiot olemme esittäneet osan A kohdissa 1 ja 2 sekä osassa B.

Pro nostaa uudistuksen henkilöstövaikutuksista ja tuottavuusohjelman säästövelvoitteista esille seuraavat huomiot:

Vaikka aluehallintouudistukselle ei asetettu erillistä tuottavuustavoitetta, periytyvät nykyisille virastoille kohdennetut säästövelvoitteet uusille virastoille. Alkuperäisen tuottavuusohjelman perusteella toimeenpantava yhteensä 15,255 miljoonaa euron toimintamäärärahojen leikkaus on raskas perintö. Merkille pantavaa on, ettei tuohon lukuun vielä sisälly kevään 2024 budjettiriihessä päätetyt lisäleikkaukset (JTS 2025-2028). Henkilöstökulujen osuus on 68 % (sivu 102). Uuden rakentaminen tuottavuusohjelman tuomassa lisäpainneessa on haastavaa. Yksikään valtion virasto ei tällä hetkellä uskalla luvata selviytymistä tuottavuusohjelman toimeenpanosta ilman irtisanomisia.

Pro on äärimmäisen huolissaan aluehallintouudistuksessa muodostuvien virastojen toimintakyvystä, koska odotetut toimintaa tehostavat myönteiset vaikutukset realisoituvat vuosien viipeellä. Ministeriöillä, hallituksella ja eduskunnalla on oltava valmius tarkastella tilannetta vuosien 2026-2028 aikana ja välttää talouden kriisiytyminen ennen kuin virastoille on edes annettu mahdollisuus osoittaa uudistuksen hyödyt.

Uudistuksen toimeenpanoon saadut lisämäärärahat (Lupa- ja valvontavirasto 8,64 miljoonaa euroa ja elinvoimakeskukset 4,8 miljoonaa euroa) ovat vaatimattomat suhteessa uudistuksen laajuuteen ja työmäärään. Lisäksi määrärahasta osa kuluu

välttämättömiin tietojärjestelmämuutoksiin. Pro on erittäin huolissaan kasvavan epävarmuuden olosuhteissa työskentelevän henkilöstön työhyvinvoinnista, jaksamisesta ja motivaation säilymisestä. Henkilöstön muutostukeen ja asianmukaisten yhteistoimintamenettelyjen hoitoon on turvattava riittävät resurssit.

Pro korostaa, että viime kädessä kyse on uusien virastojen kilpailukyvyistä työnantajana. Perustettavissa virastoissa tehdään asiantuntijatyötä. Uudistuksen toteuttamisessa ei saa hukata yhtään keinoa, joilla osaava henkilöstö saadaan pidettyä valtiolla. Mielekkäiden työtehtävien ja hyvien palvelussuhteenehtojen rinnalla yksi tärkeimmistä vetovoimatekijöistä on mahdollistaa laajasti monipaikkaisen työn tekeminen. Pron mielestä tämä toteutuu parhaiten jättämällä organisaatiolaeissa ja asetuksissa virastoille riittävästi liikkumavaraa ja luottamalla virastojen kykyyn tehdä toiminnan vaikuttavuuden kannalta parhaat ratkaisut valtion monipaikkaisuuden edistämisen linjauksia käytännössä laajasti soveltaen.

Niko Simola
Johtaja

Sari Jokikallas
Sopimusalavastaava/asiantuntija